

УДК 821.161.2'06-1

ББК 84(4Укр) 6-5

Н 61

Упорядник І.І. Низова

Рецензенти:

О.Ф. Бондаренко, поетеса (НСПУ), Н.І. Коцель, поетеса (НСПУ)

Н 61 Іван Низовий

«Ніхто наді мною не пан»: вибрані поезії / Упорядн. Л.І. Низова. – Київ: Видавництво «Український пріоритет», 2017. – 384 с.

ISBN 978-617-7398-28-7

Цю збірочку відомого українського письменника Івана Низового склали його вибрані поезії, написані й опубліковані ним у різний час, які сам автор колись образно називав «перевиданням власних роздумів і почуттів, що супроводжують небайдужу людину протягом усього свідомого життя». Є в ній білі й чорні барви, слізозі сміх, віра і безнадія, гнів і спалахи радості – усі мінорні й мажорні почування поета, його тимчасовий пессимізм і стала віра в краще майбутнє України.

Учнівнені, одкровення Івана Низового не залишать читача байдужим, а в серцях багатьох закарбуються назавжди.

Видавничча рада

Ак Вельсапар, письменник, видавець. Швеція. Станіслав Бондаренко, письменник, головний редактор «Літературної України». Павло Вольвач, письменник. Володимир Даниленко, письменник, голова КМО НСПУ. Анатолій Кичинський, поет, художник, лауреат Шевченківської премії. Олександр Косенко, поет. Василь Кузан, письменник. Елла Леус, письменниця, головний редактор альманаху «Палісадник», Лілія Максименко, головний редактор видавництва. Василий Слапчук, письменник, лауреат Шевченківської премії. Ольга Слонівська, письменниця, літературознавець. Петро Сорока, письменник, літературознавець. Надія Степула, письменница. Володимир Шовкоплитний, ліректор видавництва.

© Низовий І.Д., 2017

© Бондаренко О.Ф.,
передмова, 2017

© Клімова Л.М.,
художнє оформлення, 2017

© Видавництво
«Український пріоритет», 2017

ISBN 978-617-7398-28-7

Іван Низовий: «Пам'ятайте мене...»

Коли Росія почала війну на Донбасі, тисячі українських патріотів покинули рідні оселі, рятуючи себе й рідних від катувань і загибелі.

Український поет Іван Низовий залишився в Луганську. Плита над його останньою домівкою виклично проголошує: «Низовий Іван Данилович. Поет, публіцист, прозаїк, журналіст...» Іван і по смерті боронить Україну. Над ним – світло-блакитні, наче випрані, небеса. Довкола – стели в ковилі й воронцях. Коли серпневі пекучі вітри летять над нашим Луганськом, уважне вухо вловить його неповторний, теплий голос:

...Спитай мене, якчуясь я на волі,
Які я граю ролі, запитай.
Мій кінь гарцює в несходимі полі,
Що розляглось привільно з краю в край...

Щоразу по-новому відкриваю для себе творчість Івана Низового, його незглибому душу.

Творець багатовимірний, багатогранний і неосяжний. Світом, який він створив, можна подорожувати безкінечно. В Івановому світі можна заблукати, зачудовано завмираючи на котрійсь зі стежок, між дерев і квітів, трав і пташтва, добрих тварин, добрих – і різних – людей.

Утім було би великим спрошенням світ Низового-творця сприймати винятково у пастельно-пасторальній колористиці. У його світі далеко не завжди затишно, тут не знайти однозначних відповідей і далеко не завжди перемагає добро. Та й сам автор не соромиться поставати перед нами таким, як є – закоханим і зрадженим, сумним і по-хlop'ячому бешкетним, розгубленим і розчуленим, гнівним і філософськи спостережливим. І в кожній своїй іпостасі – допитливо вдивляється крізь товсті скельця окулярів, очікуючи

відповідей на одвічні питання від нас, читачів.

Сказала би, що поезія Низового – на щодень. Його вірші тремтливо перегукуються зі станом душі о будь-якій порі – дня й ночі, року й людського віку. Так «на щодень» – Шевченко, і Леся, і Ліна Костенко, і Микола Вінграновський.

Поезії Низового – рідний рушник, барви якого увібрали все, чим живе й жива українська душа. Той, де між одвічними червоним і чорним уперто прозирає так само одвічне сонячно-блакитне – жадання Волі, що без нього індивідуаліст-українець ніби вже й не він:

Я втішений тим,
Що ніхто наді мною не пан, –
Я сам собі пан,
Хоч не маю маєтків і статків...

У часи великого табу, коли правдиве слово і чесний поет ставали «забороненими», і каменованими, Іван чітко сформулював своє кредо:

...Пиши для себе. До шухляди,
До мовчазних пиши небес:
Не бейся зради! Після зради,
Не забувай, Христос воскрес...

Іван був дитиною України. Змалечку залишився без матери й тата. Данило Низовий, женучи колгоспну худобу далі від фронту, аби ворогові не дісталася, згинув безвісти, ніби розтанув між небесами й землею. Маму забрала колгоспна глина. І лишилися з бабцею маленька Людмилка та ще менший Іванко.

...«Колядин, колядин... –
Чую з року того повоєнного –
Я у батька один...»
Але батька із фронту нема,
І бабуся в молитві поминає когось,

убієнного,
Щоби я не помітив,
поминає вночі, крадъкома...

Як вони виживали, чим годувалися, у що вдягалися – Господь один знає, бо лише Він рятував (і врятував) цих двох горобенят від лютої напasti, злих людей, вчинків, які могли зламати життя. Та ще – ота велика українська сільська моральності, яку витавровували колективізації, Голодомори, ворожі навали, сибірські тaborи, тотальнє споювання й зубожіння – і не витаврували дотла. Та ще – діткліва й ніжна душа, що вкрай загострено відчуvalа біль і радість, справедливість і неправду, і – не розпещена увагою, ніжністю, любов'ю – до останніх днів своїх вдячно розкрилювалася назустріч найменшому прояву людських тепла і доброти. І як той талант проклонувся, як те дитяче рученя, у недитячих саднах та мозолях, виводило перші римовані рядки? Мабуть, сам Господь водив ним, аби дати Луганському краю такого – після Сосюри – ясного і чистого Українського Поета.

Любов'ю й печаллю, наче тихим осіннім сонечком, пронизані поетові твори, об'єднані розділом «В гаях свого шукаю сліду» і присвячені рідному селу, рідним людям, спогадам про дитинство. Це й «Остання колискова моєму дідові» – правдивий шедевр баладної лірики; і трагічна «Розмова через тридцять років»; і просякнута ніжністю до батька «Пора косовиці»; і дивовижний, щемливо-дитинний:

Там, на краечку України,
де Лебедин і Люботин,
Я, бувши хлопчиком наївним,
Лобіг за сонцем золотим...

Низовий серцем лишався у своєму селі. Найзаповітнішою мрією було побачити рідні краї, перш аніж вирушити у позахмарний вирій:

Я хотів би востаннє
Побачитися з рідним селом,
Пом'янути під вербами
Пам'ять про знищенну хату,
Взять «відпусту» в священика
Київського патріархату
І на стіл свої письмовий
Тихесенько власті чолом.

У рідній Марківці на Сумщині, де з дванадцяти років працював за трудодін; на «будовах соціалізму» в Донбасі, Караганді, Архангельську, на Харківщині та Львівщині, де служив у армії, – поезія не полішала його. Двадцятидвірчним юнаком видав першу поетичну збірку – «Народжується квіті». А згодом невпинний вітер часу заніс його на Луганщину. Як виявилося, назавжди...

Низовому, смію стверджувати, не було затишно «вдома» – на Луганщині:

...на звалищі-руйновищі Донбасу
де ніде вже й попастися Легасу,
де слово не вартоє вже нічого,
а пісня не хвилює більш нікого,
і плин часу вривається завчасу...

В іншому вірші він із гіркотою констатував:

...Тут мові горло,
А Дінцеві гирло
Чуже свавілля здавлює здавен,
Здичавлює й без того дике поле,
Вичаєлюочи з нього корінне
Праукраїнське...

Духовна задуха мучила поета. «Я зопалу спалився і пригас / В безоднів бездомного Донбасу, / Де витікає все в ми-нулий час, / Спікається в єдину сіру масу», – написав якось Низовий.

Та водночас Іван любив цей край, його воронцеві степи, гаї та байраки, тихополінні Дінець і Айдар. Він полум'яно проголошує:

...Я вріс в ґрунти луганські, й відтепер
Не здам ні кому кровного Луганська:
Ні тим більшовикам, хто ще не вмер,
Ні тим, у кого вдача хуліганська,
Сиріч, бандитська, янучарам злим
І зрадникам Вергунки і Камброду.

Луганськ – я зрісся намертво із ним,
Таким, як є, й кінці сховав у воду.

Іван братньо любив своїх друзів, яких народила ця земля: Микиту Чернявського, Володимира Просіна, товаришивав із багатьма українськими патріотами-луганцями.

Поет бачив міць та незламність людей Донбасу, закликаючи:

...Донбасе мій, прокашляйся від пилу
Вугільного, горлянку сполосни
Горілкою гіркою, і надсилу
Напружисиши, пласти переверни
Історії козацької своєї,
Яку підтасували холуб
Московські...

З усіма ніжністю й болем рано осиротілої дитини Іван Низовий любив матір-Україну й потерпав за її долю:

...Україно, раю мій, руїно,
Де ж бо твоя доля золота?!

Лишень села плачуть солов'їно
І мовчатъ причаєні міста,
Гвмирають шахти і заводи,
В закутках спиваються бомжі,